

Algemeene opmerkingen bij de warkwoorden

Wij hebt keuzen um bij de vervoeging van de warkwoorden de zeven varianten oet te warken die dr. G.H. Kocks benuumd hef in het Woordenboek van de Drentse Dialecten:

- KVD (*Kop van Drenthe*)
- MD (*Midden-Drenthe*)
- VK (*Veenkoloniën*)
- ZO (*Zuudoost-Drenthe*) met *underverdieling*
ZOZ (*zaandiel*)
ZOV (*veendiel*)
- ZW (*Zuudwest-Drenthe*) met *underverdieling*
ZWN (*noordelijk diel*)
ZWZ (*zudelijk diel*)

Vanzölf is het niet zo, dat binnen een gebied de taol echt een ienheid is. Ok is der gien scharpe scheidung tussen de verschillende varianten, ok al stiet dat wal zo op de kaart. Der is verschil meugelk en dat geldt ok bij de vervoeging van de warkwoorden. In 'De Drentse Spelling' wordt over de warkwoordspelling zegd: gao of op wat aj heurt. Dat betiekt, dat der twiefelgevallen bieft. Veur het gebroek van dit naoslagwark geldt dan ok: wees consequent in het gebroek, ok aj ofwiek van de variant.

Boetendes hej ok te maken met verschillen van de streeктаol aj kiekt naor verschillende generaties: tegenwoordig heur ie veul vaker **het liekt**, intied dat **het lek** vrogger gebroekelijker was. In dit naoslagwark kies wij veur het tweede: het lek.

Ok de zogenuumde wij-inversie hef lichtkaans met generatieveraanderingen te maken: **loop wij / loop jullie** heur ie tegenwoordig ok vaak as **loopt wij / loopt jullie**. In dizze liest keur wij het leste of en kiest veur **loop wij / loop jullie**. De wij-inversie zunder t is de miest zuvere spelling en wordt dus hier gebroekt.

Algemeine bijzonderheden

1 Het persoonlijk vurnaamwoord

Bij de persoonlijke vurnaamwoorden bint nogal ies verschillende woorden meugelijk. Per variant zit er ok verschillen in. In de liesten staot in de eerste kolom zo volledig meugelk de persoonlijke vurnaamwoorden die in die variant gebroekt wordt.

- Tweide persoon enkelvoud: *je, jij, ij* en *ie* kunt alle vier. In het Drents van de Veenkoloniën en in de Kop van Drenthe ken wij ok nog *joe* en *doe* as tweede persoon enkelvoud.
- Daarde persoon enkelvoud: *hie, hij, zie, zij, het*. Umdat bij de inversieve (vraagende) vörm *hij* vaak vervangen wordt deur *e* stiet die apart in de liest derbij. *Giet hij* wordt dan *giet e*. Aj *e* gebroekt bij een warkwoord dat eindigt op een *e*, dan wordt dizze vervangen deur een apostrof, bijveurbeeld: *huufde e* wordt *huufd'e*. Dizze samentrekkingen bint in de liest opneumen.
- Tweide persoon meervoud: *ij, je, jullie, ie* en *joe* wordt ofwisselnd deur de previncie gebroekt.

Zo kan het hier en daar vaker gaon. Het kan weden dat in dit overzicht niet alle persoonlijke vurnaamwoorden aal nuumd wordt, maor je kunt ze vanzölf wal gewoon gebroeken as dat het beste in je taal past.

2 Samentrekkingen

In een vraogende zin wordt woorden vaak samentrökken:

heb ik wordt *he'k*

zie jij wordt *ziej*

heb wij wordt *hew*

Veur de exacte spellingsregels verwies wij naor *Drentse Spelling*, waar dit beschreven stiet. Veur dizze liest geldt dat een samentrekking derbij stiet, as het warkwoord oetschreven is veur de liest.

3 Spelling vs oetspraak

- In de oetspraak is de grens tussen de **eu** en de **uu** mangs hiel klein. De samenstellers van dizze liest hebt erveur keuzen per warkwoord maor ien van de twee meugelijkheden op te nemen. Maor wij geeft je de vrijheid um desgewenst **uu** te vervangen deur **eu** en umgekeerd. Denk dan bijveurbeeld an *hij veul* of *hij vuul*.
- In paartie warkwoorden kan der sprake weden van rekking van de è-klank; bijveurbeeld in *dèenken*, *mèeien*, *zwèeien* enz. Dat kan prima. Veur de dudelijkheid heb wij keuzen um de vervoeging met de kôrte klank weer te geven: *denken*, *meien*, *zweien* enz. As der bij je sprake is van rekking van dizze klank, dan kuj de è invoegen.

Bezunderheden per variant

KVD

- *Duren* hef twee vervoegingen die deur de Kop van Drenthe hen veurkomt. Beide bint apart in dizze liest opneumen.
- Bij *draogen, graoven, haolen, holden, klaogen, laoten* kan de *eui* in de o.v.t. ok as *ui* schreven worden.
- Datzölfde geldt veur warkwoorden as *bluien* en *gruien*. Die kunt ok mit *eui* schreven worden.

ZOZ

- In het ZOZ-Drents zeg wij *ik bin, ij bint, wij bint* en *zie bint*. Wat ok kan, maor waj niet zo veul meer heurt is *ik zin, ij zint, wij zint* en *zie zint*. Dit is ok goed, maor in het understaonde schema heb wij allén 'ik bin' enz. opneumen.
- In de tweede persoon enkelvoud koj nog wal ies de 'veenkoloniale' vervoeging tegen, bijv. *do hest-do haarst-do hest had-hest do/hesto*. Dizze vervoeging heur ie in het ZOZ niet vaak meer. Oet een soort beleefdheid tegen oudere mènsen wordt het nog wal ies gebroekt. Aj dat doen wilt, moej maor even in de liest van vervoegingen bij VK kieken.

ZOV

- Tweede persoon enkelvoud en meervoud kent twee persoonlijke veurnaamwoorden: **jij, ij** en **ie**, respectievelijk **jullie, ij** en **ie**.
- Bij de vraogende vörm kan de vervoeging in de ZOV-variant ofwieken. Bijveurbeeld *ie vallen* wordt in de vraogende vörm *val ie* en niet *vallen ie*
- Verder wordt *joe* en *doe* as persoonlijk voornaamwoord ok gebroekt, maor niet in de dörpen langs de Hoogeveense Vaort.

VK

- In de liest staot twei manieren um de tweede persoon enkelvoud te gebroeken: *doe* en *joe*. Die hebt verschillende vervoegingen. Kiek maor ies bij *wezen*:

doe bist
joe binnen

doe wast
joe waren

doe bist west

bist doe (bistoe)
binnen joe

wast doe (wastoe)
waren joe

- Oet beleefdheid tegen oudere mènensen wordt *joe* in de tweede persoon enkelvoud binnen de veenkoloniale variant gebroekt.
- Bij de vraogende vörm wordt warkwoord en persoonlijk veurnaamwoord samentrökken: *dragst doe* wordt *dragstoe*, *druigst doe* wordt *druigstoe*.

MD

- In Midden-Drents kom ie in de tweede persoon enkelvoud ok nog wal ies de ‘veenkoloniale’ vervoeging tegen:
doe hest *doe haarst* *doe hest had* *hest doe (hestoe)*

Aj dizze vörm gebroeken wilt, moej maor even in de liest van vervoegingen bij VK kieken.